از ارتقاء تا سقوط آزاد: سهم پژوهشگران ایرانی در بازار مجلات علمی نامعتبر[1]

مجتبی قاسمی[2]
محمد روشن[3]
مریم محمدی[4]

چکیده

چاپ مقالات علمی-پژوهشی از چنان اهمیتی نزد سیاست‌گذاران آموزش عالی در ایران برخوردار است که در آئین‌نامه ارتقاء اعضای هیئت‌علمی برای این فعالیت سقف امتیاز در نظر گرفته نشده است. عدم قیمت‌گذاری (امتیاز گذاری) مناسب با مقالات چاپ‌شده در مجلات معتبر بین‌المللی و تأکید ضمنی فراوان بر چاپ مقالات در مجلات بین‌المللی در کنار عدم مکانیسم مناسب معرفی، شناخت و نظارت بر آن‌ها، بازار مجلات بین‌المللی جعلی، کم اعتبار و بدون اعتبار را در محافل دانشگاهی ایران گرم کرده است. در این مقاله با استناد به آرشیو مجلات علمی غیر معتبر و کم اعتبار نشان داده شد که پژوهشگران ایرانی سهم قابل‌توجهی در این بازار دارند. پیمایش مقالات چاپ‌شده در ۱۰ مجله غیر معتبر طی دهه اخیر حاکی از آن است که پژوهشگران ایرانی به دلیل ساختار انگیزشی ناشی از فرآیند ارتقاء، مشارکتی فعال در این مجلات داشته‌اند و حتی حاضر بوده‌اند برای چاپ مقاله در این مجلات بی‌اعتبار هزینه‌ای نیز بپردازند. به‌طور متوسط از هر ۳ مقاله منتشرشده در این مجلات نامعتبر، یکی توسط پژوهشگران ایرانی چاپ‌شده است و طی دهه اخیر تنها همین ۱۰ مجله حدود ۳ میلیون دلار ارز از کشور خارج کرده‌اند. این امر یکی از نتایج ناخواسته فرآیند ارتقاء در ایران است که

---

[1]. مقاله حاضر برگرفته از پژوهشی آزاد است که در سال ۱۳۹۷ انجام گرفته است.

[2]. استادیار گروه حقوق و اقتصاد، دانشکده حقوق، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران، مسئول مکاتبه، پست الکترونیک: Mojtaba_ghasemi@sbu.ac.ir

[3]. دانشیار گروه حقوق خصوصی، دانشکده حقوق، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران، پست الکترونیک: Drroshan۲۰۰۲@gmail.com

[4]. کارشناسی ارشد روانشناسی خانواده‌درمانی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران، پست الکترونیک: Marryam_mohammady@yahoo.com

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-18]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1397.10.1.2.5]

به‌صورت مشارکت فعال پژوهشگران ایرانی در مجلات نامعتبر و خروج ارز از کشور به‌مثابه ظهور رسیده است. به نظر می‌رسد اصلاح فرآیند ارتقاء در دانشگاه‌های کشور بیش از هر زمان دیگری اجتناب‌ناپذیر است.

واژگان کلیدی: ارتقاء علمی، مجله نامعتبر، پژوهشگران ایرانی

مقدمه و بیان مسئله

در فرآیند ارتقاء مرتبه علمی اعضای هیئت‌علمی در دانشگاه‌های ایران، یکی از فعالیت‌هایی که بسیار بر آن تأکید شده است چاپ مقالات علمی-پژوهشی در مجلات معتبر داخلی و خارجی است. برای سیاست‌گذار آموزش عالی در ایران، این فعالیت اعضای هیئت‌علمی آن‌چنان از اهمیت برخوردار بوده است که حتی سقف امتیاز برای مقالاتی که آن‌ها چاپ می‌کنند در نظر گرفته نشده است تا انگیزه کافی برای تخصیص زمان و انرژی برای این فعالیت فراهم گردد. هرچند دربندهای مختلف ماده ۳ آخرین آئین‌نامه ارتقاء مصوب سال ۱۳۹٤ شورای عالی انقلاب فرهنگی سعی شده تا چاپ مقالات بین‌المللی و یا همکاری مشترک با اعضای هیئت‌علمی خارج از کشور تشویق شود، اما به‌طور مشخص هیچ بند یا تبصره‌ای که چاپ مقالات بین‌المللی معتبر و یا همکاری‌های مورداشاره در بالا را الزامی کند وجود ندارد. این رویه در آئین‌نامه‌های پیشین نیز تا حد زیادی به همین صورت بوده است. تنها دریکی از بندهای ماده ۳ آئین‌نامه مصوب سال ۱۳۹٤ توسط وزارت علوم چاپ حداقل یک مقاله در مجلات معتبر بین‌المللی برای هر دوره ارتقاء الزامی شده بود که بعدها کل این آئین‌نامه توسط شورای عالی انقلاب فرهنگی بلااثر و آئین‌نامه کنونی در این زمینه جایگزین آن شد.

باوجود نبود الزام قانونی در آئین‌نامه ارتقاء برای چاپ مقاله در نشریه‌های معتبر بین‌المللی، رویه ضمنی برای ارتقاء مرتبه علمی منوط به چاپ مقالاتی در این نشریات بوده است. ازاین‌رو، اعضای هیئت‌علمی با شناخت این قواعد ضمنی همواره سعی کرده‌اند تا بخشی از زمان و انرژی خود را صرف چاپ مقالات در نشریات خارجی کنند. علاوه بر این، دانشگاه‌هایی نیز وجود دارند (ازجمله دانشگاه آزاد اسلامی) که در آئین‌نامه‌های داخلی خود دفاع دانشجویان دوره دکتری از رساله خود یا بخشی از نمره اکتسابی در ارزیابی پایان‌نامه را منوط به اخذ پذیرش و یا چاپ مقالات در مجلات خارجی کرده‌اند که در محاوره از آن به‌عنوان مقاله ISI نیز یاد می‌شود. وجود چنین الزامانی بدون در نظر گرفتن ساختار نظارتی و شناخت و معرفی مجلات معتبر منجر به ایجاد بازار مجلات خارجی جعلی و کم اعتبار در محافل دانشگاهی ایران شده است. به‌جرئت می‌توان گفت ایران از معدود کشورهایی است که در آن از طرق مختلف (ازجمله ایمیل، بروشور، آنلاین و ...) تبلیغ چاپ

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-18]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1397.10.1.2.5]

مقالاتی تحت عنوان ISI صورت می‌گیرد[۵]. البته مسئله نظارت و معرفی نشریات سفید و سیاه از سوی مراجع ذی‌صلاح (وزارت علوم و دانشگاه‌ها) در سال‌های اخیر بهبود چشمگیری یافته است.

کاوش در آئین‌نامه ارتقای اعضای هیئت‌علمی حاکی از آن است که سیاست‌گذار آموزش عالی با توجه به زمان و تخصص لازم برای چاپ مقاله در مجلات معتبر بین‌المللی، در ارزش‌گذاری نسبی چاپ این مقالات عملاً ناکام مانده و ساختار انگیزشی موجود اعضای هیئت‌علمی را به سمت تخصیص منابع خود برای چاپ مقاله در نشریات فارسی‌زبان سوق داده است. معدود مقالات چاپ‌شده در مجلات معتبر بین‌المللی نیز خروجی رویه-های ضمنی حاکم بر فرآیند ارتقاء بوده است. همان‌طور که در بالا نیز اشاره شد به دلیل عدم شناخت کافی از مجلات بین‌المللی به دلیل کثرت آن‌ها، بیشتر مقالات چاپ‌شده بین‌المللی در رشته‌های علوم انسانی و اجتماعی نیز در مجلات جعلی، کم اعتبار و یا در بهترین حالت مجلات معتبر با ضریب تأثیر[۶] پایین بوده است. علاوه بر آن، آئین‌نامه‌های مربوط به تنظیم‌گری دوره دکتری که الزاماتی در آن‌ها برای چاپ مقاله در نشریات بین‌المللی پیش‌بینی‌شده است نیز بر گرم کردن بازار نشریات کم اعتبار و جعلی مؤثر بوده است. به‌ویژه با ورود شاغلین به دوره‌های تحصیلات تکمیلی در دانشگاه‌های کشور که به معنای بالا بودن هزینه فرصت آن‌ها برای پژوهش و نگارش مقاله است و البته با توجه به تمکن مالی آن‌ها، این بازار بیش‌ازپیش رونق گرفته است.

فارغ از ساختار انگیزشی[۷] مؤثر بر ایجاد بازار مجلات کم اعتبار و جعلی در ایران، واکاوی اندازه این بازار و حجم مبادلات صورت گرفته در آن خود موضوعی مهم به نظر می‌رسد که در کانون توجه این مقاله نیز قرار دارد. اهمیت این موضوع آنجایی بیشتر می‌شود که افرادی با اتکا بر همین مقالات چاپ‌شده در نشریات جعلی و کم اعتبار به‌اصطلاح بین‌المللی یا در دوره دکتری فارغ‌التحصیل شده‌اند، یا در دانشگاه به‌عنوان دانشجوی دکتر یا عضو هیئت‌علمی جذب‌شده‌اند و یا از گردنه ارتقاء علمی به‌سلامت عبور کرده‌اند. هرچند پرداختن به ماهیت

---

۵. خدمات ارائه‌شده برای چاپ مقالات به‌اصطلاح ISI در این مؤسسات دامنه‌ای از گزینه‌ها ازجمله چاپ کامل مقاله تا قرار دادن نام افراد در میان نویسندگان یک مقاله در حال چاپ را در برمی‌گیرد. در تماسی که یکی از نگارندگان این مقاله با این مؤسسات داشته است، قرار گرفتن در ردیف سوم نویسندگان یک مقاله دارای ۵ نویسنده در یک مجله میان‌رشته‌ای فنی با ضریب تأثیر ۳.۸ (به فرض صحت ادعای موسسه مربوطه) هزینه‌ای بالغبر ٤.٥ میلیون تومان در بر خواهد داشت. شایان‌ذکر است با توجه به پیچیدگی‌های بیشتر چاپ مقاله در مجلات معتبر بین‌المللی در حوزه علوم انسانی و اجتماعی، اغلب مؤسساتی که با آن‌ها تماس برقرار شد امکان ارائه چنین خدماتی در حوزه علوم انسانی و اجتماعی را نداشتند. نکته-ای که به‌طور ضمنی مؤید آن است که کنار هم قرار دادن رشته‌های علوم انسانی و اجتماعی و سایر رشته‌های دانشگاهی در یک آئین‌نامه ارتقاء خطایی راهبردی است.

٦. Impact factor

۷. Incentive Structure

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-18]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1397.10.1.2.5]

حقوقی چاپ مقالات در این مجلات و عطف به ما سبق بودن و یا نبودن فهرست‌های سیاه اعلامی توسط وزارت علوم، تحقیقات و فناوری موضوعی مهم و درخور واکاوی و پژوهش بیشتر است، اما در مقال این پژوهش نمی‌گنجد. در این مقاله صرفاً به دنبال آن هستیم تا تصویری کلی از سهم پژوهشگران ایرانی در رونق مجلات جعلی و کم اعتبار بین‌المللی به مخاطبان ارائه دهیم تا برآوردی از اندازه این بازار و گردش مالی آن به دست آید.

روش‌شناسی پژوهش

همان‌طور که اشاره شد، در این پژوهش بر آنیم تا سهم پژوهشگران ایرانی را در چرخه حیات[۸] منتخبی از مجلات علمی نامعتبر و جعلی تصویر کنیم. همان‌طور که در ادامه خواهیم دید، این مجلات دارای چرخه حیاتی هستند که مرگ آن‌ها با رفتن نامشان در لیست سیاه وزارت علوم یا لیست مستقل برخی از دانشگاه‌ها رقم می‌خورد. این مجلات معمولاً در ابتدا توسط معدودی از پژوهشگران ایرانی کشف و پس‌ازآن با استقبال سایر پژوهشگران ایرانی دیگر روبرو می‌شود به‌طوری‌که میزان چاپ مقالات در آن‌ها پس از کشف توسط ایرانیان با افزایشی معنادار همراه می‌شود. سرعت انتشار اطلاعات در مورد وجود این مجلات و نحوه چاپ مقاله در آن‌ها نیز در نوع خود جالب است. بخشی از این سرعت‌بالای شهرت مرهون مؤسساتی است که در ایران آشکارا به تبلیغ چاپ مقاله به زبان انگلیسی و یا به‌اصطلاح ISI اقدام می‌کنند.

روش به کار گرفته در این پژوهش بررسی چرخه حیات این مجلات با استناد به آرشیو مقالات چاپ‌شده در آن‌ها است. خوشبختانه با در دسترس بودن مشخصات نویسندگان و دانشگاه آن‌ها، احراز ملیت آن‌ها چندان دشوار نیست. البته علیرغم در دسترس بودن ریز اطلاعات مربوط به دانشگاه‌های ایرانی، نام آن‌ها در این پژوهش انعکاس نیافته و صرفاً به ارائه یک تصویر کلی از پژوهشگران در دانشگاه‌های ایرانی بسنده شده است. کاوشی در آرشیو مقالات چاپ‌شده در مجلات بدون اعتبار حاکی از وجود ویژگی‌هایی مشابه در تمام آن‌هاست که در ادامه به برخی از مهم‌ترین آن‌ها اشاره می‌شود:

۱. نزدیکی عنوان مجله به عناوین مجلات معتبر: در موارد بسیاری مجلات جعلی و کم اعتبار برای گمراه کردن ذهن مخاطبین خود، عنوان مجله را به‌گونه‌ای انتخاب می‌کنند که به عناوین مجلات معتبر و قدیمی در آن حوزه بسیار نزدیک بوده و ممکن است حتی مخاطبین را در تشخیص مجله به‌اشتباه بیندازد. این استراتژی نام‌گذاری در ترکیب با دانش کم در تشخیص مجلات معتبر در محافل علمی ایران منجر به گمراهی و اغفال پژوهشگران ایرانی شده است.

۸. Life cycle

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-18]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1397.10.1.2.5]

۲. نبود نسخه چاپی و بسنده کردن به چاپ آنلاین مقالات: عمده این مجلات فاقد نسخه چاپی[۹] هستند و فقط به‌صورت آنلاین چاپ می‌شوند. البته مجلات معتبری نیز وجود دارند که فقط به‌صورت آنلاین چاپ می‌شوند و این امر به‌منزله نامعتبر بودن این ژورنال‌ها نیست؛ اما نکته جالب آن است که با توجه به این‌که می‌توان مجلات بی‌اعتبار را نوعی بنگاه انتفاعی در نظر گرفت که هدف اصلی آن‌ها بیشینه‌سازی سود است، هزینه‌های چاپ نسخ فیزیکی در راستای حداکثر کردن سود حذف‌شده است نه انگیزه‌های دیگری همچون دوستداری محیط‌زیست. ضمن آنکه در بسیاری از موارد ارسال نسخ فیزیکی برای نویسندگان با دریافت وجه امکان‌پذیر است.

۳. چاپ تعداد زیادی مقاله با تواتر بالا (عمدتاً ماهانه): در برخی از این مجلات ماهانه تا ۱۲۰ مقاله به چاپ می‌رسد که به معنای چاپ سالانه حدود ۱۴۰۰ مقاله در این مجلات است. شایان‌ذکر است مجلات معتبر علمی که عمدتاً به‌صورت فصلی[۱۰] چاپ می‌شوند در طول یک سال حداکثر ۳۰ مقاله چاپ می‌کنند.

٤. سرعت بسیار بالای داوری و چاپ مقالات: در برخی موارد که تاریخ‌های دریافت و پذیرش موجود است، بازه زمانی دریافت تا پذیرش و چاپ مقاله حتی کمتر از یک هفته نیز بوده است. در مجلات علمی معتبر، این بازه زمانی به‌طور متوسط حداقل بیش از ٦ ماه است.

۵. چاپ مقالات درزمینه‌ٔهای مختلف: نگاهی به عناوین مقالات چاپ‌شده در مجلات جعلی و کم اعتبار مؤید آن است که آن‌ها ازنظر موضوعی طیف وسیعی از موضوعات در رشته‌های مختلف را در برمی‌گیرند که ازنظر ماهوی بسیار با یکدیگر متفاوت هستند. البته این مقالات حول یک ویژگی مشترک در این مجلات گرد هم می‌آیند که همان کسب سود توسط ناشرین این مجلات است. همین ویژگی کافی است تا دامنه موضوعی مجله تا حد ممکن گسترش یابد. پدیده‌ای که در این نشریات امری معمول است. دقت در عنوان این مقالات نیز گواه آن است که آوردن کلماتی نظیر علوم کاربردی، پایه‌ای و موارد مشابه باهدف توجیه گستردگی دامنه موضوعات این مقاله به‌صورت هدفمند و هوشمندانه توسط ناشرین آن‌ها صورت گرفته است.

٦. چاپ بیش از یک مقاله توسط یک نویسنده در یک شماره: واکاوی شماره‌های مجلات معتبر بین‌المللی حاکی از آن است که بسیار بعید است که در یک شماره از نویسنده‌ای بیش از یک مقاله به چاپ برسد؛ اما کاوش صورت گرفته در نشریات کم اعتبار و نامعتبر حاکی از آن است گاهی در شماره‌ای از این نشریات از یک نویسنده حتی تا ۸ مقاله نیز به چاپ رسیده است. در بخش بعدی هنگام بررسی چرخه حیات مجلات نامعتبر به مواردی این‌چنینی نیز اشاره خواهد شد.

۹. Hardcopy
۱۰. Quarterly

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-18]
[DOR: 20.1001.1.2008000.1397.10.1.2.5]

۷. ارسال رایگان مقالات برای داوری به همراه پرداخت اجباری هزینه چاپ: در مجلات علمی معتبر گاهی معمول است که برای بررسی مقاله از نویسندگان هزینه‌ای تحت عنوان "هزینه ارسال[۱۱]" دریافت می‌شود. در مورد "هزینه چاپ[۱۲]" تنها در صورت انتخاب گزینه "دسترسی آزاد[۱۳]" توسط خود نویسنده مقاله است که هزینه‌ای قابل‌توجه باید به مجله موردنظر پرداخت شود[۱۴]. انتخاب این گزینه نیز کاملاً اختیاری است. انگیزه نویسنده برای انتخاب این گزینه دادن دسترسی دانلود رایگان به تمام مخاطبین مجله (اعم از کسانی که عضویت دارند و یا عضویت ندارند) است تا احتمالاً بامطالعه بیشتر مقاله، ارجاعات علمی به وی افزایش یابد. در مورد مجلات نامعتبر روال کاملاً معکوس است. به‌این‌ترتیب که ارسال مقاله رایگان است اما چاپ آن مستلزم پرداخت اجباری هزینه‌ای تحت عنوان "هزینه چاپ " برای تمام کسانی است که مقالات آن‌ها برای چاپ پذیرفته‌شده است. این هزینه نسبت به آنچه مجلات معتبر برای دسترسی آزاد از نویسندگان داوطلب دریافت می‌کنند معمولاً به‌طور معناداری کمتر است اما برای تمام نویسندگان پرداخت آن اجباری است. درواقع انگیزه اصلی گردانندگان مجلات نامعتبر کسب همین درآمد حاصل از گرفتن هزینه چاپ از تمام نویسندگان است. در بخش بعدی برآوردهایی نیز از گردش مالی این مجلات ارائه خواهد شد.

۸ امحاء آرشیو مقالات و سایت مجله: مجلات معتبر بین‌المللی دارای آرشیوی طبقه‌بندی‌شده باقابلیت جستجوی ساده و پیشرفته هستند. آرشیوی که به آن می‌بالند و بخشی از هویت جدایی‌ناپذیر این مجلات است. حال‌آنکه معمولاً مجلات نامعتبر بلافاصله با رسیدن به نقطه مرگ قطعی خود آرشیو مقالات و سایت مجله خود را امحاء می‌کنند. این امر باعث می‌شود تا نتوان روند تاریخی چاپ مقالات و برآورد گردش مالی آن‌ها را انجام داد.

چرخه حیات مجلات نامعتبر: تولد، بلوغ و مرگ

در این بخش با مستندسازی چرخه حیات منتخبی از نشریات بدون اعتبار و کم اعتبار، به بررسی نقش پژوهشگران ایرانی در این چرخه و برآوردی از گردش مالی آن‌ها خواهیم پرداخت. انتخاب مجلات نیز با توجه به دسترسی به آرشیو آن‌ها و امکان بررسی آن صورت گرفته است. مجلات انتخاب‌شده تمام ویژگی‌های مورداشاره در بخش قبلی را دارا بوده و در مقاطع زمانی مختلف در لیست سیاه وزارت علوم یا دانشگاه آزاد قرارگرفته‌اند. با توجه به مشارکت گسترده پژوهشگران ایرانی در چاپ مقالات در این مجلات (که در ادامه

۱۱. Submission Fee
۱۲. Publication Fee
۱۳. Open Access

۱۴. این هزینه در برخی موارد تا ۳۰۰۰ دلار نیز می‌رسد.

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-18]
[DOR: 20.1001.1.20088000.1397.10.1.2.5]

شرح آماری آن خواهد آمد)، این مقاطع زمانی از این نظر حائز اهمیت هستند که به‌منزله تیر خلاصی بر پیکر این مجلات تلقی می‌شوند. نکته‌ای که در سطور پیش رو و با استفاده از آرشیو همین مجلات مستند خواهد شد.

مجله استرالیایی علوم پایه و کاربردی[۱۵]

این مجله در سال ۲۰۰۷ راه‌اندازی شده است که خود را مجله‌ای چند رشته‌ای[۱۶] تعریف کرده و طیف وسیع و قابل‌توجهی از رشته‌های دانشگاهی را در برمی‌گیرد. شکل‌های مختلفی از پژوهش‌ها ازجمله مقالات پژوهشی، مروری، مرور کتاب، مطالعه موردی و ... قابل‌پذیرش و چاپ در این مجله هستند که به‌صورت ماهانه چاپ می‌شوند. مجله در هیچ‌یک از نمایه‌های بین‌المللی معتبر ازجمله تامسون رویترز و اسکوپوس نمایه نشده است و در سایت خود نیز صرفاً با ارجاعات صورت گرفته و ضریب برآوردی از گوگل پژوهشگر[۱۷] تبلیغ زیادی کرده کرده است. طبق مطالب مندرج در سایت این مجله، هزینه ارسال، چاپ و ویراستاری زبان انگلیسی که ظاهراً اجباری است درمجموع برای دانشجویان ایرانی بین ۲۸۵-۳۱۵ و برای غیر دانشجویان ۳۰۰-۳۳۰ دلار آمریکا است. درخواست نسخه فیزیکی مقاله نیز ۱۰۰ دلار به این مبلغ اضافه خواهد کرد[۱۸]. برآوردهای مالی صورت گرفته که در ادامه خواهند آمد با فرض عدم درخواست نسخه فیزیکی و با متوسط هزینه ۳۰۰ دلار برآورد خواهد شد.

در ابتدا تعداد مقالات چاپ‌شده در این مجله در سال‌های مختلف نشان داده خواهد شد. شکل ۱ روند تعداد مقالات چاپ‌شده در این مجله را از سال ۲۰۰۸ تا سال ۲۰۱۸ نشان می‌دهد. اولین نکته جالب نوسانات موجود در تعداد مقالات چاپ‌شده در این مجله است که خود حاکی از رویکرد سودمحوری در سیاست چاپ مقاله در این مجله دارد. درواقع به نظر می‌رسد آنچه تعداد مقالات چاپ‌شده در این مجله را رقم می‌زند حداکثر کردن سود باشد نه ویژگی منحصربه‌فرد یک پژوهش و صلاحیت چاپ آن در مجله. درواقع این تعداد مقالات ارسالی به مجله است که میزان چاپ را تعیین می‌کند نه یک سیاست داوری مشخص برای مقالات ارسالی. ازاین‌رو در سال ۲۰۱۱ حدود ۲۰۰۰ مقاله در این مجله چاپ‌شده است، حال‌آنکه در سال بعدی این میزان به یک‌سوم کاهش‌یافته است. نکته جالب دیگر سهم پژوهشگران ایرانی در تعداد مقالات چاپ‌شده در این مجله است که به‌طور مشخص در شکل ۲ نشان داده‌شده است.

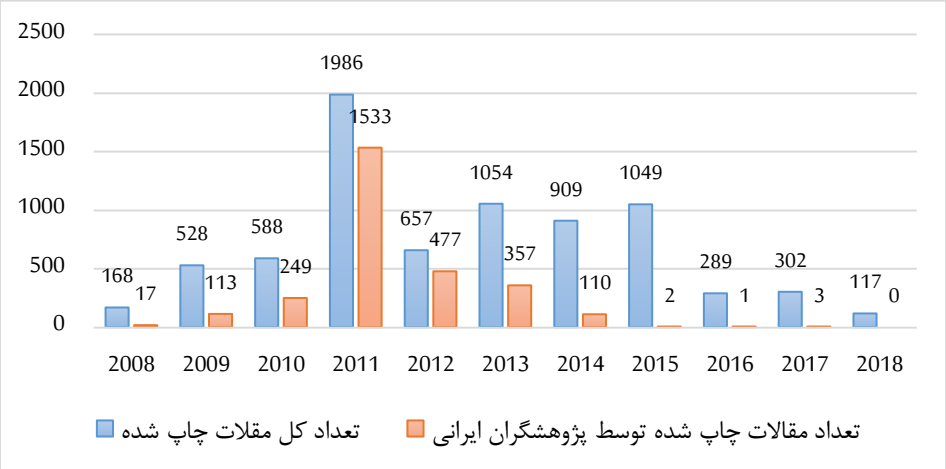
۱۵. Australian Journal of Basic and Applied Sciences (AJBAS)
۱۶. Multidisciplinary
۱۷. Google Scholar
۱۸. http://www.ajbasweb.com/Author-guidelines.html

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-18]
[DOR: 20.1001.1.2008000.1397.10.1.2.5]

همان‌طور که در شکل ۲ پیداست از سال ۲۰۰۹ تا سال ۲۰۱٤ پژوهشگران ایرانی سهم بسزایی در مقالات چاپ‌شده در این مجله داشته‌اند. به‌ویژه در سال‌های ۲۰۱۱ و ۲۰۱۲ بیش از ۷۰ درصد مقالات چاپ‌شده در این مجله توسط پژوهشگران ایرانی چاپ‌شده است که بالغبر ۲۰۰۰ مقاله است. درمجموع پژوهشگران ایرانی حدود ۳۰۰۰ مقاله در این مجله چاپ کرده‌اند. در برخی از شماره‌های این مجله گاهی از یک نویسنده ایرانی ۸ مقاله به چاپ رسیده است که امری بسیار غیرمعمول است. جالب آنکه پس از قرار گرفتن نام این مجله در لیست سیاه وزارت علوم، این سهم تقریباً به صفر می‌رسد. پس‌ازآن نیز تعداد کل مقالات چاپ‌شده در این مجله با کاهشی معنادار به حدود کمتر از ۳۰۰ مقاله در سال می‌رسد که با سال‌های اوج آن‌که حدود ۲۰۰۰ مقاله چاپ می‌کرد فاصله‌ای معنادار دارد.

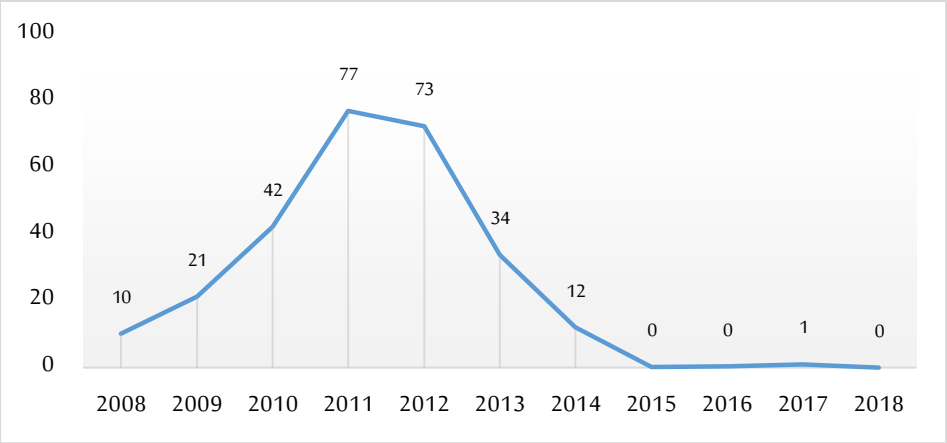
درنهایت شکل ۳ ارز خارج‌شده از کشور را درنتیجه چاپ مقاله در این مجله توسط پژوهشگران ایرانی را طی سال‌های ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۸ نشان می‌دهد. همان‌طور که اشاره شد به‌طور متوسط چاپ هر مقاله طبق مستندات موجود در سایت مجله با فرض عدم درخواست نسخه فیزیکی به‌طور متوسط ۳۰۰ دلار برای نویسندگان هزینه داشته است. با توجه به نوسانات قابل‌توجه نرخ ارز طی دوره مذکور، جهت سادگی این ارقام صرفاً به دلار گزارش‌شده‌اند. همان‌طور که از شکل پیداست طی دوره مذکور نزدیک به ۸۵۰ هزار دلار ارز به‌واسطه چاپ مقاله در این مجله توسط پژوهشگران ایرانی از کشور خارج‌شده است که رقمی قابل‌توجه است. نکته مهم آن است که این هزینه هیچ منفعت و بازگشتی برای جامعه علمی کشور نداشته است و می‌توان آن را صرفاً اتلاف منابع دانست.

شکل ۱: روند مشارکت پژوهشگران ایرانی در مقالات چاپ‌شده در AJBAS طی سال‌های ۲۰۱۸-۲۰۰۸

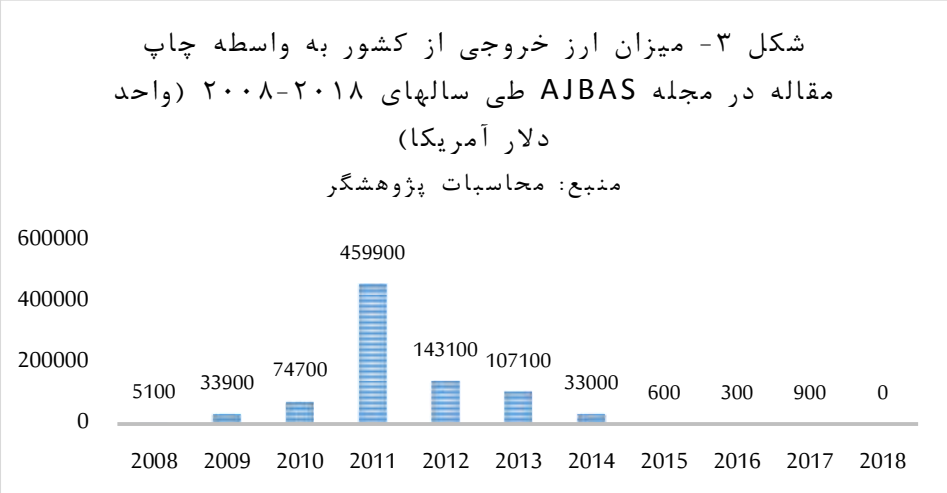

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-18]
[DOR: 20.1001.1.20088000.1397.10.1.2.5]

شکل ۲: سهم پژوهشگران ایرانی از مقالات چاپ‌شده در AJBAS طی سال‌های ۲۰۰۸-۲۰۱۸ (واحد درصد) این مجله در اواسط سال ۲۰۱٤ وارد لیست سیاه وزارت (عتف) شده است.

شکل ۳: میزان ارز خروجی از کشور به‌واسطه چاپ مقاله در مجله AJBASطی سال‌های ۲۰۱۸-۲۰۰۸ (واحد دلار آمریکا)

منبع: محاسبات پژوهشگر

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-18]

[DOR: 20.1001.1.2008000.1397.10.1.2.5]

مجله سیاست و حقوق[۱۹]

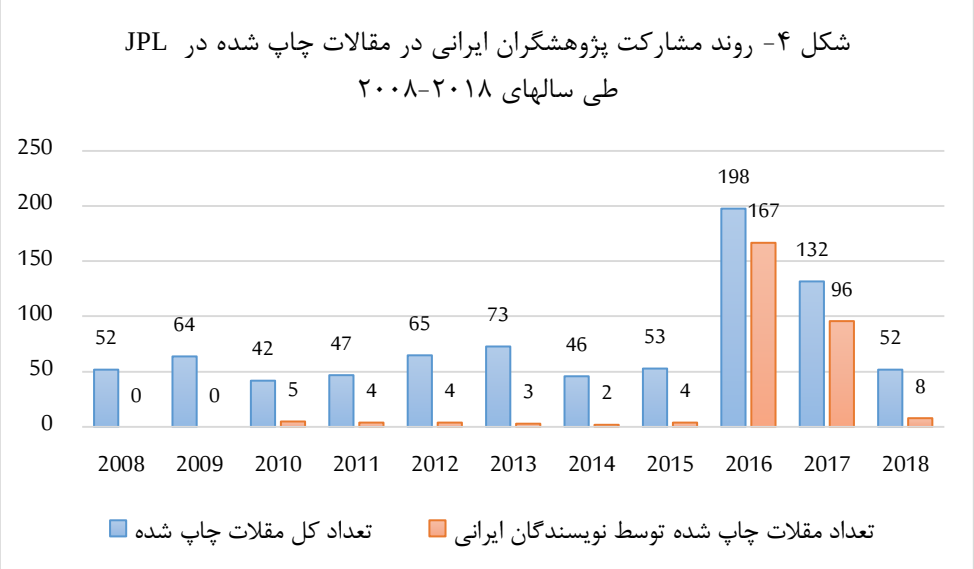
این مجله از سال ۲۰۰۸ آغاز به کارکرده و توسط مرکز کانادایی علوم و آموزش[۲۰] منتشر می‌شود. درزمینهٔ حقوق و سیاست فصلنامه معتبری وجود دارد تحت عنوان "مجله حقوق و سیاست[۲۱]" که از سال ۱۹۸۳ در دانشکده حقوق دانشگاه ویرجینیا در آمریکا منتشر می‌شود[۲۲]. همان‌طور که در بخش‌های پیشین نیز اشاره شد یکی از ترفندهای مجلات کم اعتبار استفاده از عناوینی است که ممکن است ذهن مخاطبین را گمراه کند. به نظر می‌رسد در مورد این مجله نیز این امر مصداق دارد. ویژگی دیگر این مجله آن است که اگرچه هزینه‌ای برای ارسال مقاله وجود ندارد اما هزینه چاپ که به‌صورت اجباری از تمام نویسندگان دریافت می‌شود ٤۰۰ دلار است. درخواست نسخه فیزیکی نیز خود مستلزم صرف هزینه است. نکته جالب‌تر آنکه اگرچه در توضیحات این مجله آمده است که تواتر چاپ به‌صورت فصلی است اما با توجه به دغدغه کسب سود و جهت جلوگیری از افزایش تعداد مقالات در یک شماره در سال ۲۰۱٦ به‌جای چهار شماره (فصلنامه) این مجله ۱۰ شماره منتشر کرده است. در این بخش با فرض آنکه هیچ‌یک از نویسندگان ایرانی مقالات پذیرفته‌شده درخواست نسخه فیزیکی نداشته‌اند و تنها با لحاظ هزینه چاپ ٤۰۰ دلاری به برآورد ارز خارج‌شده توسط این مجله از کشور می‌پردازیم.

شکل‌های ٤ و ۵ به ترتیب تعداد کل مقالات چاپ‌شده در این مجله و سهم پژوهشگران ایرانی از این مقالات چاپ‌شده را طی سال‌های ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۸ نشان می‌دهند. شکل ٦ نیز هزینه ارزی پژوهشگران ایرانی برای چاپ مقاله در این مجله را نشان می‌دهد. همان‌طور که مشاهده می‌شود در سال ۲۰۱٦ بیش از ۸۰ درصد مقالات چاپ‌شده در این مجله توسط پژوهشگران ایرانی صورت گرفته است. این میزان در سال ۲۰۱۷ نیز بسیار قابل‌توجه است. تمام مقالات چاپ‌شده در شماره ۵ این مجله در سال ۲۰۱٦ و شماره ۱ آن در سال ۲۰۱۷ توسط پژوهشگران ایرانی صورت گرفته است. طی دوره مذکور به‌واسطه چاپ مقاله در این مجله حدود ۱۲۰ هزار دلار ارز از کشور خارج‌شده است که عمده آن تنها در دو سال ۲۰۱٦ و ۲۰۱۷ صورت گرفته است.

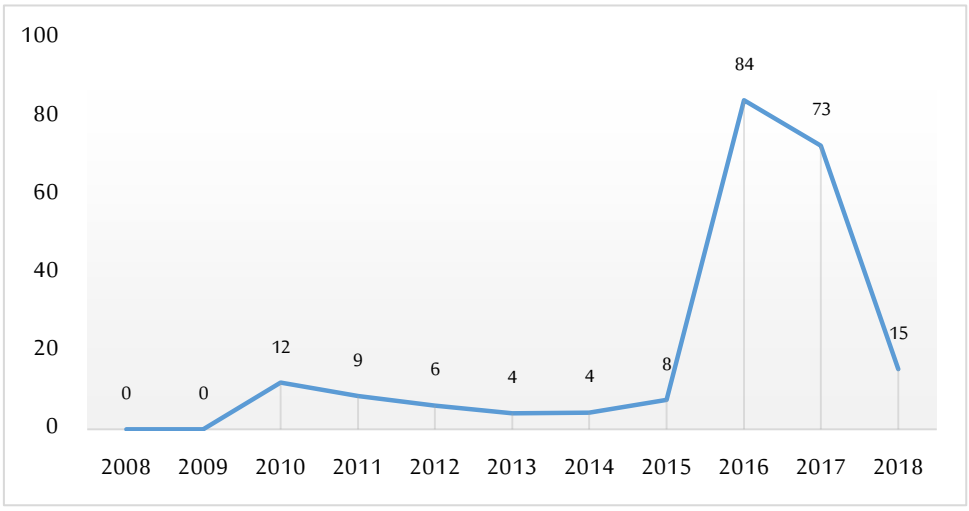
۱۹. Journal of Politics and Law
۲۰. Canadian Center of Science and Education
۲۱. Journal of Law and Politics
۲۲. http://www.lawandpolitics.org/

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-18]
[DOR: 20.1001.1.20088000.1397.10.1.2.5]

شکل ٤: روند مشارکت پژوهشگران ایرانی در مقالات چاپ‌شده در JPL طی سال‌های ۲۰۱۸-۲۰۰۸

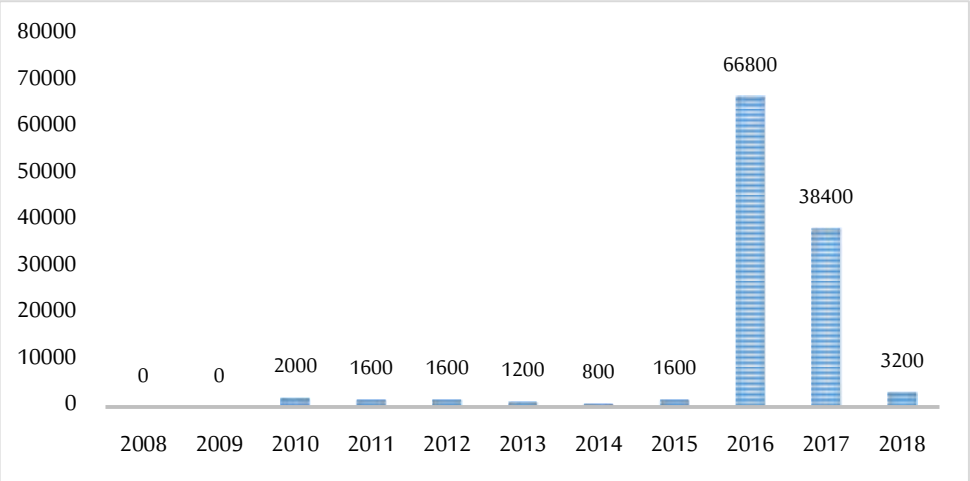
شکل ۵: سهم پژوهشگران ایرانی از مقالات چاپ‌شده در JPLطی سال‌های ۲۰۱۸-۲۰۰۸ (واحد درصد)

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-18]

[DOR: 20.1001.1.2008000.1397.10.1.2.5]

شکل ٦: میزان ارز خروجی از کشور به‌واسطه چاپ مقاله در مجله JPLطی سال‌های ۲۰۱۸-۲۰۰۸ (واحد دلار آمریکا)

منبع: محاسبات پژوهشگر

مجله جهانی علوم سلامت[۲۳]

این مجله نیز توسط مرکز کانادایی علم و آموزش از سال ۲۰۰۸ منتشرشده است. این مجله نیز بسیاری از ویژگی‌های ذکرشده برای مجلات کم اعتبار را داراست. ازجمله در شماره ۱۱ از این مجله در سال ۲۰۱۷ از یک نویسنده عراقی ۱٦ مقاله به چاپ رسیده است[۲٤]. پژوهشگران ایرانی نیز در سال‌های ۲۰۱٤ و ۲۰۱۵ مشارکت فعالی در این مجله داشته‌اند به‌طوری‌که تمام نویسندگان شماره ۷ این مجله در سال‌های مذکور ایرانی بوده‌اند. شکل‌های ۷ و ۸ به ترتیب مشارکت پژوهشگران ایرانی را در این مجله طی سال‌های ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۸ نشان می-دهد. همان‌طور که از این شکل‌ها پیداست، پژوهشگران ایرانی طی سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۷ مشارکت قابل‌توجهی در این مجله کم اعتبار داشته‌اند.

هزینه چاپ مقاله برای نویسندگانی که مقالات آن‌ها پذیرفته‌شده است نیز با توجه به وضعیت اقتصادی آن‌ها تعیین می‌شود که با مراجعه به سایت مجله، این میزان برای نویسندگان ایرانی ٦۰۰ دلار در نظر گرفته شده است. به‌این‌ترتیب، طی دوره مذکور به‌واسطه چاپ مقالات در این مجله بدون اعتبار حدود ٤۷۰ هزار دلار ارز از کشور خارج‌شده است.

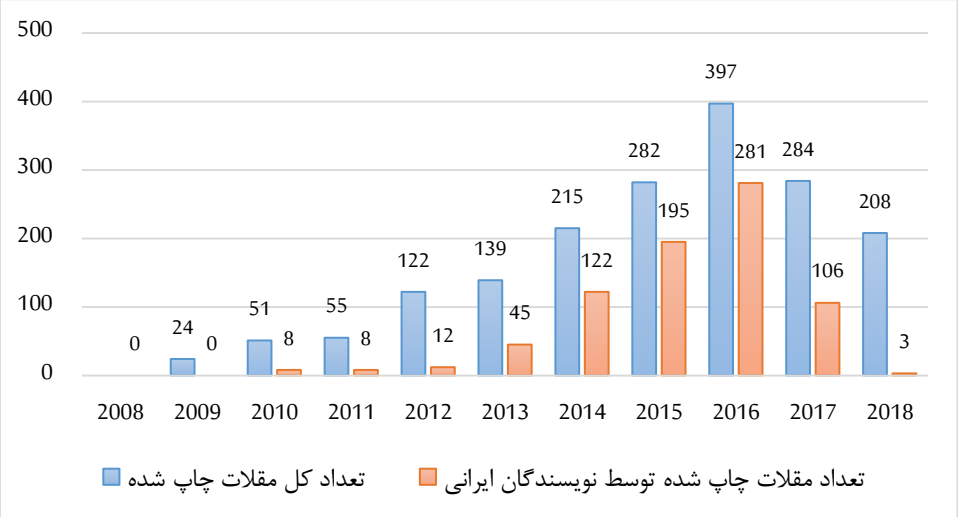
۲۳. Global Journal of Health Science

۲٤. نگاه کنید به: http://www.ccsenet.org/journal/index.php/gjhs/issue/view/۱۹۱۷

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-18]

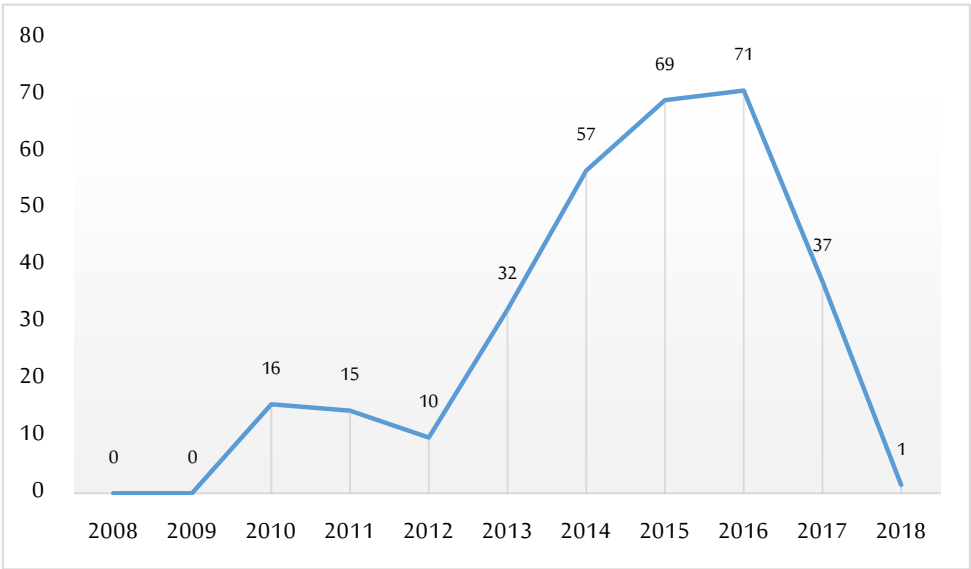
[DOR: 20.1001.1.20088000.1397.10.1.2.5]

شکل ۷: روند مشارکت پژوهشگران ایرانی در مقالات چاپ‌شده در GJHS طی سال‌های ۲۰۱۸-۲۰۰۸

شکل ۸: سهم پژوهشگران ایرانی از مقالات چاپ‌شده در GJHS طی سال‌های ۲۰۱۸-۲۰۰۸ (واحد درصد)

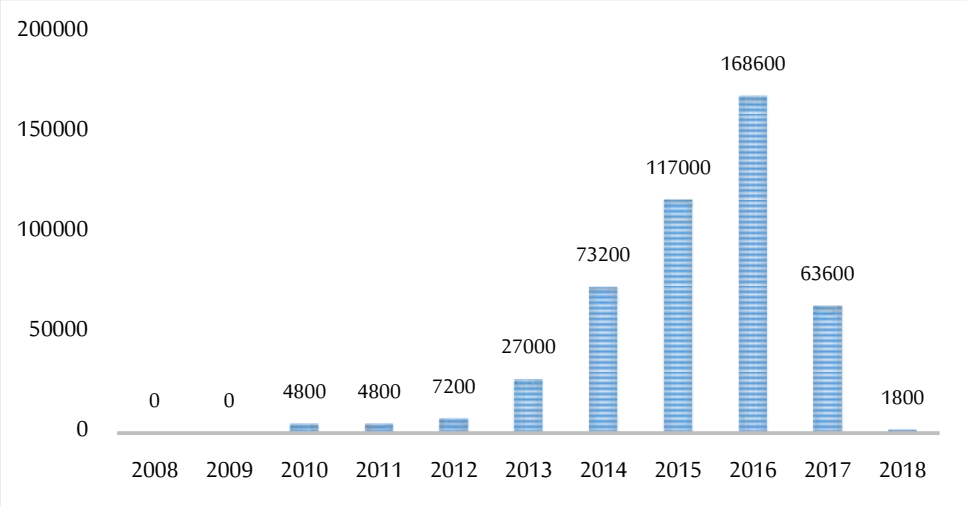
این مجله در لیست نشریات کم اعتبار دانشگاه شهید بهشتی قرار دارد.

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-18]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1397.10.1.2.5]

شکل ۹: میزان ارز خروجی از کشور به‌واسطه چاپ مقاله در مجله GJHS طی سال‌های ۲۰۱۸-۲۰۰۸ (واحد دلار آمریکا)

منبع: محاسبات پژوهشگر

مجله تحقیقات علمی پایه و کاربردی[۲۵]

این مجله از اواخر سال ۲۰۱۰ توسط انتشارات تکسترود[۲۶] روانه بازار مجلات نامعتبر شده است. آن‌چنان‌که در وبگاه این مجله آمده است، پژوهشگران در بیش از ٦٠ رشته علمی می‌توانند نتایج حاصل از پژوهش‌های خود را در قالب مقاله در این مجله منتشر کنند[۲۷]. گستردگی و تنوع دامنه رشته‌های علمی یکی از ویژگی‌های مجلات بدون اعتبار است که به‌وضوح در مورد این مجله مصداق دارد. این مجله توسط انتشارات تکست رود منتشر می‌شود که ازنظر علمی بسیار بدون اعتبار است. چاپ مقاله در این مجله نسبتاً ارزان بوده و بدون ارائه نسخه فیزیکی با پرداخت ۱۰۰ دلار می‌توان در این مجله مقاله چاپ کرد.

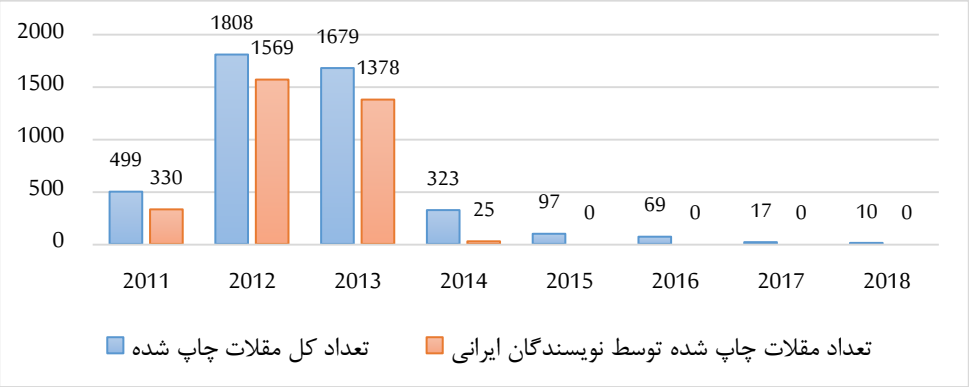
شکل‌های ۱۰ تا ۱۲ روند مشارکت پژوهشگران ایرانی در این مجله و ارز خارج‌شده از کشور به‌واسطه چاپ مقاله در آن را نشان می‌دهند. همان‌طور که از شکل ۱۱ پیداست پژوهشگران ایرانی طی سال‌های ۲۰۱۱ تا ۲۰۱۳ مشارکتی بسیار فعال در چاپ مقاله در این مجله داشته‌اند؛ اما پس از قرار گرفتن نام این مجله در لیست سیاه

[۲۵]. Journal of Basic and Applied Scientific Research
[۲۶]. Textroad Publication
[۲۷] برای اطلاعات بیشتر ن. ک به:
https://www.textroad.com/Basic٪۲۰and٪۲۰Applied٪۲۰Scientific٪۲۰Research-Scope.html

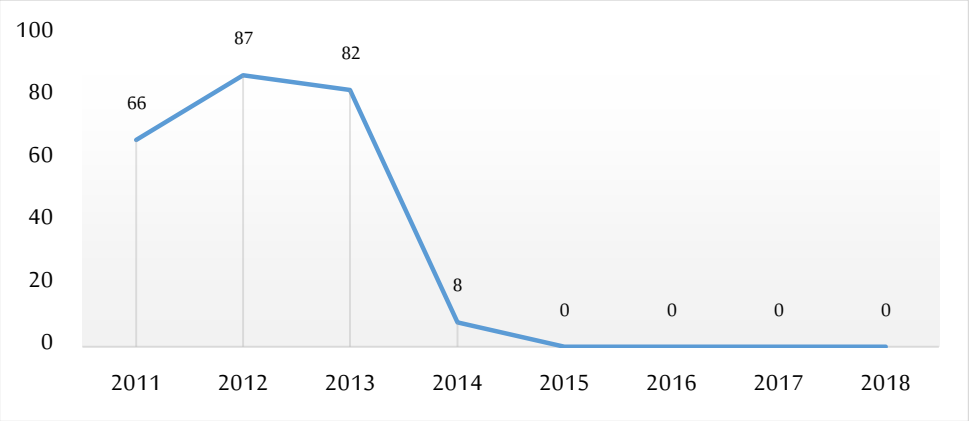
[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-18]
[DOR: 20.1001.1.20088000.1397.10.1.2.5]

وزارت علوم در سال ۲۰۱۳ عملاً این مجله وارد فاز مرگ خود شده و در سال ۲۰۱۸ تنها ۱۰ مقاله در آن چاپ‌شده است. این میزان در سال ۲۰۱۲ حدود ۱۸۰۰ بوده است. درمجموع طی دوره مذکور به‌واسطه چاپ مقاله توسط پژوهشگران ایرانی حدود ۳۳۰ هزار دلار ارز از کشور خارج‌شده است.

شکل ۱۰: روند مشارکت پژوهشگران ایرانی در مقالات چاپ‌شده در JBASR طی سال‌های ۲۰۱۸-۲۰۱۱

شکل ۱۱: سهم پژوهشگران ایرانی از مقالات چاپ‌شده در JBASRطی سال‌های ۲۰۱۸-۲۰۱۱ (واحد درصد)

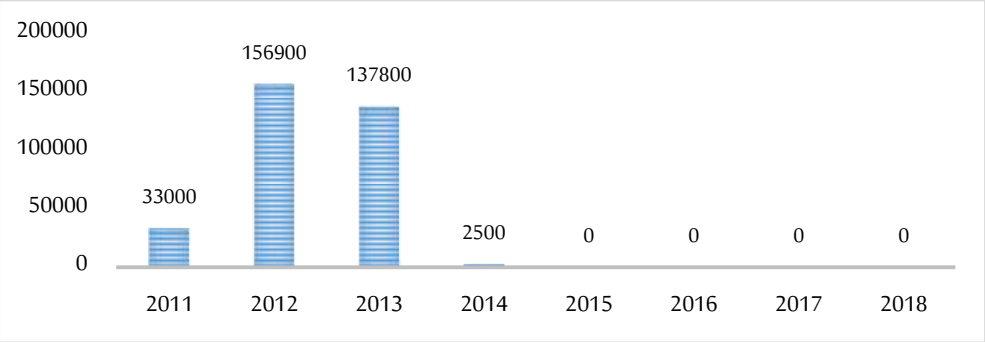

این مجله از اواسط سال ۲۰۱۳ در لیست سیاه وزارت (عتف) قرار دارد.

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-18]

[DOR: 20.1001.1.2008000.1397.10.1.2.5]

شکل ۱۲: میزان ارز خروجی از کشور به‌واسطه چاپ مقاله در مجله JBASR طی سال‌های ۲۰۱۸-۲۰۰۸ (واحد دلار آمریکا)

منبع: محاسبات پژوهشگر

مجله جهانی علوم کاربردی[۲۸]

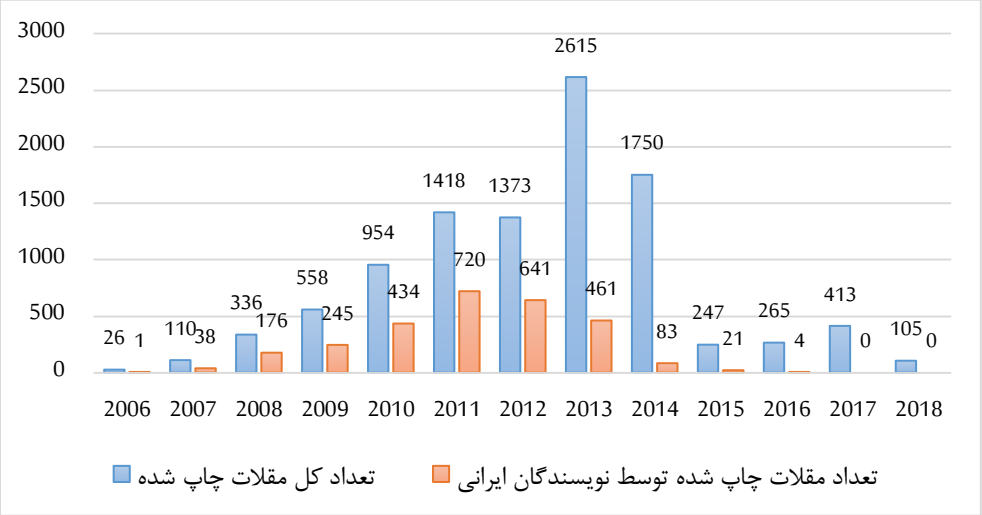
این مجله توسط سازمان دیجیتال بین‌المللی برای اطلاعات علمی[۲۹] که مقر آن در دوبی است چاپ می‌شود. مجله مزبور بسیاری از ویژگی‌های برشمرده برای مجلات علمی کم اعتبار که در بخش‌های قبلی به آن اشاره‌شده را داراست. تواتر چاپ نیز به‌صورت ماهانه بوده و در برخی از سال‌ها نیز علاوه بر شماره‌های عادی ویژه‌نامه‌هایی نیز به چاپ رسیده است. هزینه چاپ مقاله در این مجله ۱۵۰ دلار است. شکل‌های ۱۳ تا ۱٦ روند مشارکت پژوهشگران ایرانی در این مجله و ارز خارج‌شده از کشور به‌واسطه چاپ مقاله در این مجله را نشان می‌دهند. این مجله اوایل ۹۲ به لیست سیاه وزارت علوم اضافه‌شده است.

همان‌طور که از شکل‌های ۱۳ و ١٤ پیداست، مشارکت پژوهشگران ایرانی در چاپ مقاله در این مجله بی‌اعتبار طی سال‌های ۲۰۰۷ تا ۲۰۱۳ بسیار قابل‌توجه بوده است و حدود نیمی از مقالات چاپ‌شده در این مجله توسط آن‌ها صورت گرفته است؛ اما پس از ورود این مجله به لیست سیاه وزارت علوم، مقالات منتشره توسط ایرانیان و درنتیجه کل مقالات چاپ‌شده در آن به‌طور معناداری کاهش‌یافته است. به‌طور مثال تعداد مقالات منتشره در این مجله از حدود ۲۳۰۰ مقاله در سال ۲۰۱۳ به حدود ۱۰۰ مقاله در سال ۲۰۱۸ کاهش‌یافته است. درمجموع طی سال‌هایی که ایرانیان در این مجله مقاله منتشر کرده‌اند، حدود ٤۲۵ هزار دلار ارز از کشور خارج‌شده است.

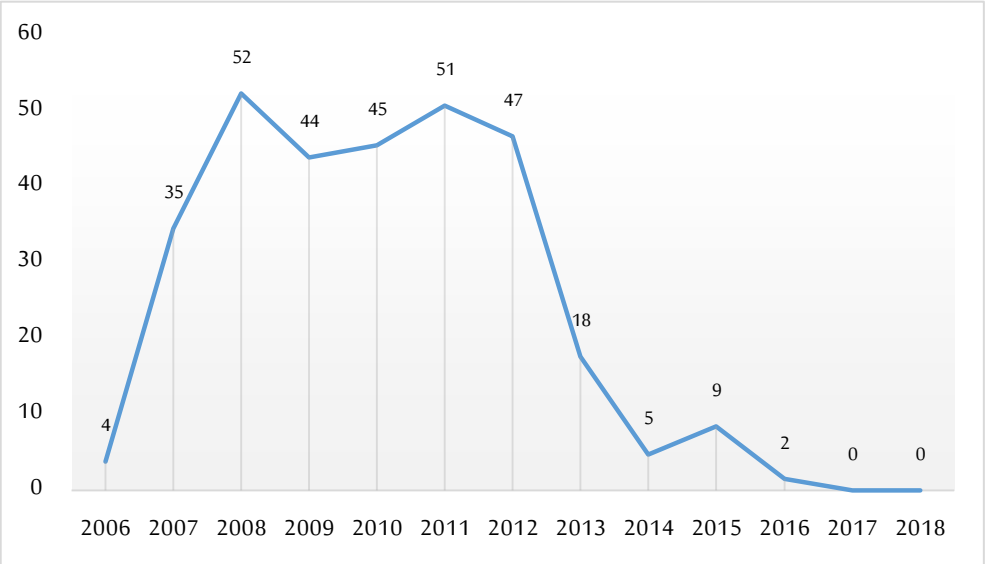
۲۸. World Applied Sciences Journal
۲۹. International Digital Organization for scientific Information (IDOSI)

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-18]
[DOR: 20.1001.1.20088000.1397.10.1.2.5]

شکل ۱۳: روند مشارکت پژوهشگران ایرانی در مقالات چاپ‌شده در WASJ طی سال‌های ۲۰۱۸-۲۰۰٦

شکل ١٤: سهم پژوهشگران ایرانی از مقالات چاپ‌شده در WASJ طی سال‌های ۲۰۱۸-۲۰۰٦ (واحد درصد)

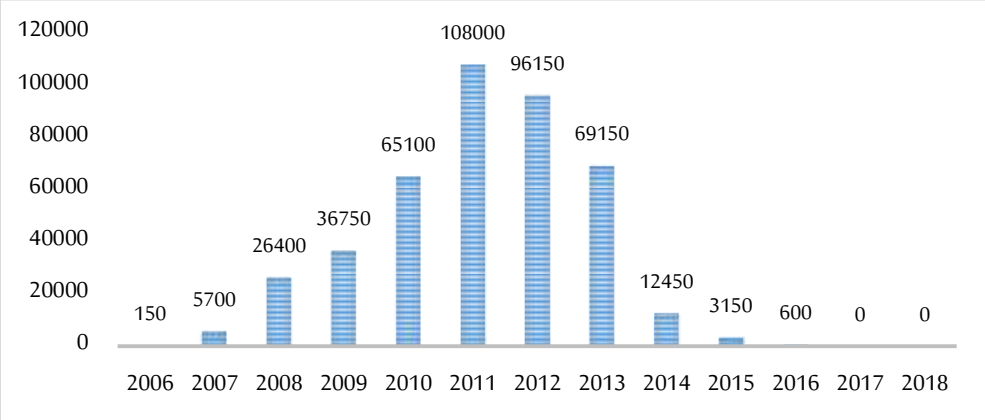

این مجله در اواسط سال ۲۰۱۳ در لیست سیاه وزارت (عتف) قرار دارد.

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-18]

[DOR: 20.1001.1.2008000.1397.10.1.2.5]

شکل ۱۵: میزان ارز خروجی از کشور به‌واسطه چاپ مقاله در مجله WASJ طی سال‌های ۲۰۱۸-۲۰۰٦ (واحد دلار آمریکا)

منبع: محاسبات پژوهشگر

مجله علوم زیستی و محیطی کاربردی[۳۰]

این مجله نیز توسط انتشارات نامعتبر تکسترود از سال ۲۰۱۱ منتشرشده است و بسیاری از ویژگی‌های مجلات کم اعتبار را داراست. مشارکت پژوهشگران ایرانی در چاپ مقاله در این مجله نیز قابل‌توجه بوده است. هزینه چاپ در این مجله ۱۰۰ دلار است. شکل‌های ١٦ تا ١٨ روند مشارکت پژوهشگران ایرانی و ارز خروجی از کشور به‌واسطه چاپ مقاله در این مجله را طی سال‌های ۲۰۱۱ تا ۲۰۱۸ نشان می‌دهد.

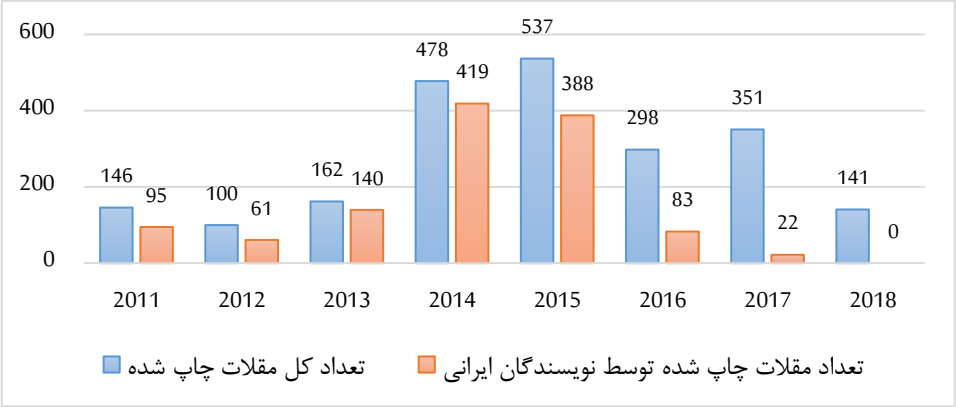
همان‌طور که از شکل ١٤ پیداست طی ۵ سال اول ظهور این مجله بیشتر مقالات منتشره در آن توسط پژوهشگران ایرانی صورت گرفته است و حیات این مجله به‌شدت به مشارکت آن‌ها وابسته بوده است. روندی که از سال ٢٠١٦ روندی نزولی به خود گرفته است و در سال ۲۰۱۸ تعداد کل مقالات چاپ‌شده در این مجله به دلیل عدم مشارکت پژوهشگران ایرانی به یک‌چهارم این میزان در سال ۲۰۱۵ رسیده است. ازنظر مالی نیز طی دوره مذکور به‌واسطه چاپ مقاله در این مجله توسط پژوهشگران ایرانی حدود ۱۲۰ هزار دلار ارز از کشور خارج‌شده است. انتشارات مذکور علاوه بر این مجله از طریق مجله تحقیقات علمی و کاربردی پایه حدود ۳۳۰ هزار دلار دیگر از کشور خارج کرده بود. شایان‌ذکر است که این انتشارت مجلات نامعتبر دیگری نیز دارد که در این پژوهش به آن‌ها نپرداخته‌ایم. نکته نگران‌کننده آن است که انتشاراتی ازاین‌دست کشور ایران را یکی از

۳۰. Journal of Applied Environmental and Biological Sciences

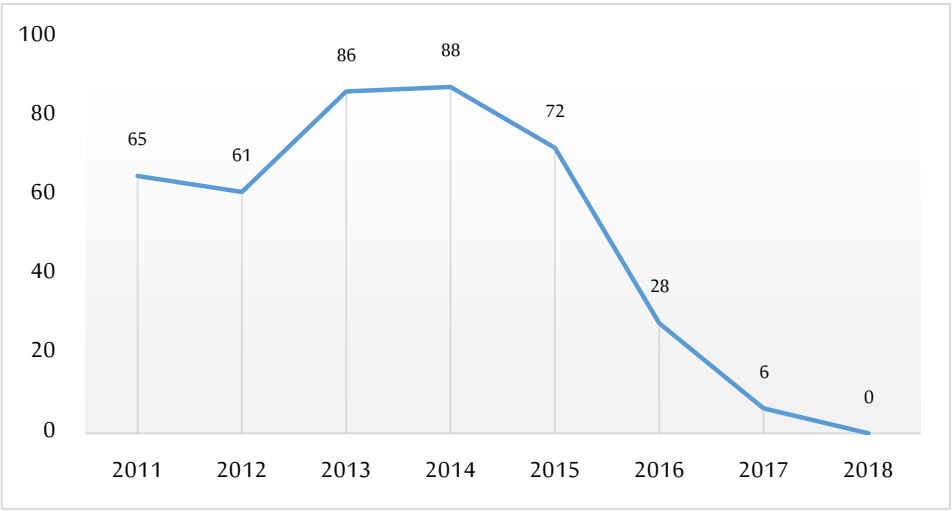
[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-18]
[DOR: 20.1001.1.20088000.1397.10.1.2.5]

بازارهای هدف در نظر گرفته و درمجموع درآمد قابل‌توجهی از محل چاپ مقاله توسط پژوهشگران ایرانی در سال‌های اخیر به دست آورده‌اند.

شکل ۱۶: روند مشارکت پژوهشگران ایرانی در مقالات چاپ‌شده در JAEBS طی سال‌های ۲۰۱۸-۲۰۱۱

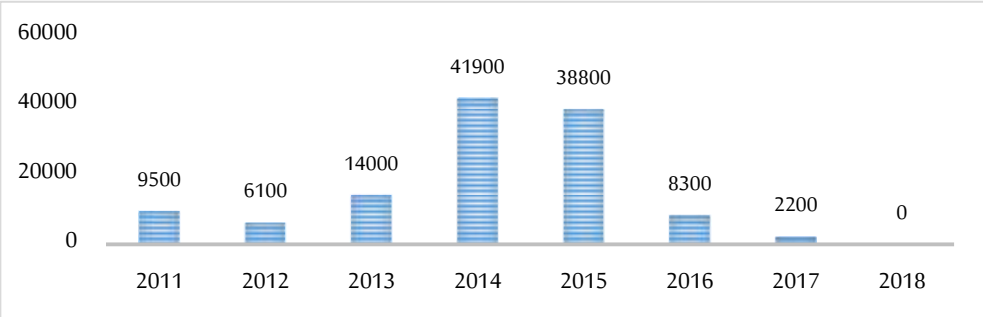
شکل ۱۷: سهم پژوهشگران ایرانی از مقالات چاپ‌شده در JAEBS طی سال‌های ۲۰۱۸-۲۰۱۱ (واحد درصد)

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-18]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1397.10.1.2.5]

شکل ۱۸: میزان ارز خروجی از کشور به‌واسطه چاپ مقاله در مجله JAEBS طی سال‌های ۲۰۱۸-۲۰۱۱ (واحد دلار آمریکا)

منبع: محاسبات پژوهشگر

علوم اجتماعی آسیایی[۳۱]

این مجله به‌صورت ماهانه چاپ می‌شود و بسیاری از ویژگی‌های برشمرده در قسمت‌های قبلی در مورد مجلات کم اعتبار و بدون اعتبار را داراست. بر اساس آنچه در سایت این مجله آمده است، هزینه چاپ مقاله نیز در این مجله ٦۰۰ دلار است. شکل‌های ۱۹ تا ۲۱ روند مشارکت پژوهشگران ایرانی در چاپ مقاله در این مجله و ارز خروجی از کشور به‌واسطه چاپ مقاله در این مجله را نشان می‌دهند.

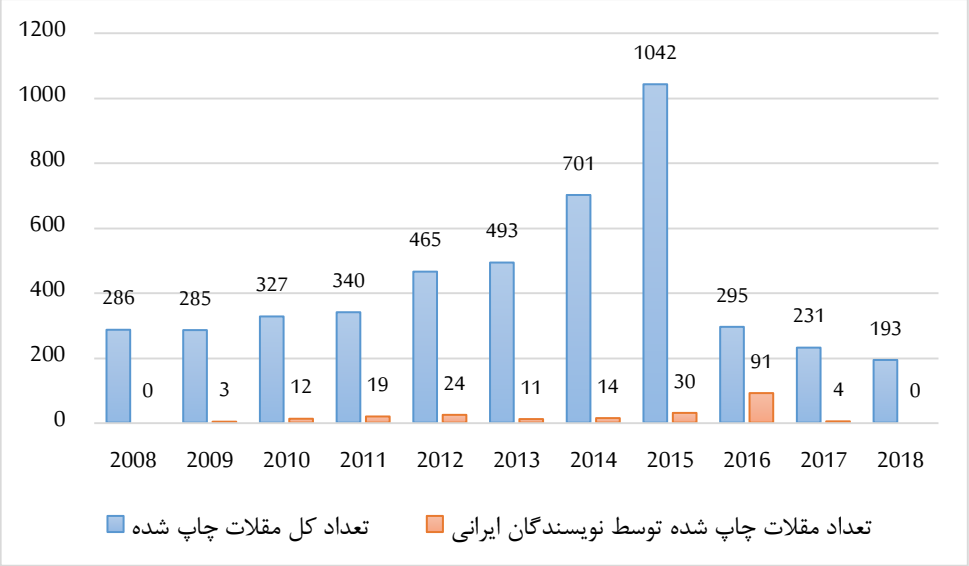
همان‌طور که از شکل ۲۰ پیداست، نسبت به مجلاتی که پیش‌ازاین بررسی شد مشارکت پژوهشگران ایرانی در چاپ مقاله در این مجله به‌طور نسبی پایین‌تر است که این امر می‌تواند تا حدودی ناشی از بالا بودن نسبی هزینه چاپ مقاله در این مجله باشد. تنها در سال ۲۰۱٦ است که حدود یک‌سوم مقالات چاپ‌شده در این مجله توسط پژوهشگران ایرانی بوده است. در باقی سال‌ها این نسبت چندان قابل‌توجه نیست. بااین‌وجود، به دلیل بالا بودن هزینه چاپ مقاله در این مجله، به‌واسطه مشارکت پژوهشگران ایرانی در این مجله طی دوره مذکور حدود ۱۲۵ هزار دلار ارز از کشور خارج‌شده است.

[۳۱]. Asian Social Sciences

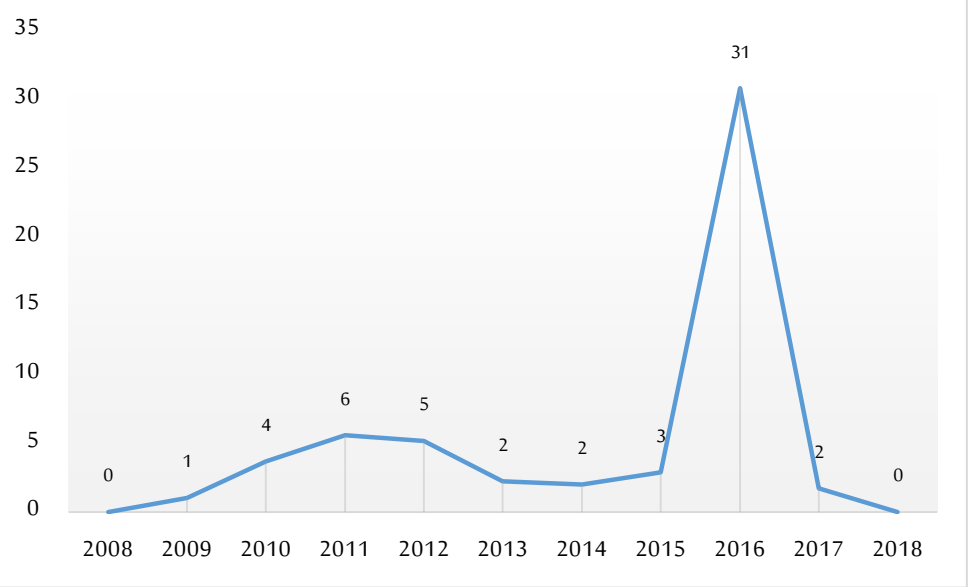
[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-18]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1397.10.1.2.5]

شکل ۱۹: روند مشارکت پژوهشگران ایرانی در مقالات چاپ‌شده در ASS طی سال‌های ۲۰۱۸-۲۰۰۸

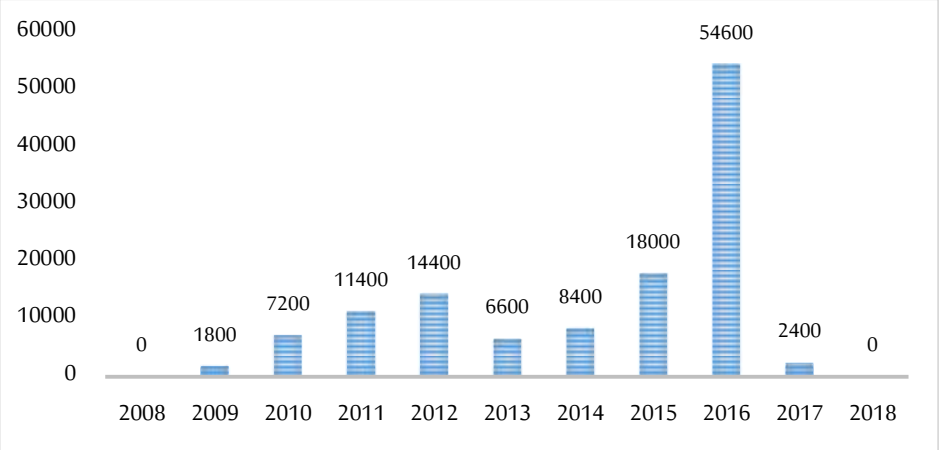
شکل ۲۰: سهم پژوهشگران ایرانی از مقالات چاپ‌شده در ASS طی سال‌های ۲۰۱۸-۲۰۰۸ (واحد درصد)

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-18]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1397.10.1.2.5]

شکل ۲۱: میزان ارز خروجی از کشور به‌واسطه چاپ مقاله در مجله ASS طی سال‌های ۲۰۱۸-۲۰۰۸ (واحد دلار آمریکا)

منبع: محاسبات پژوهشگر

مجله پژوهشی بین‌المللی علوم پایه و کاربردی[۳۲]

این مجله که سردبیر اصلی آن فردی در اسپانیا معرفی شده است و در هیئت تحریریه خود ترکیبی از اعضای هیئت‌علمی در کشورهایی مانند فرانسه، رومانی، مصر و ایران را دارد، از وبگاهی استفاده می‌کند که توسط یک شرکت نرم‌افزار ایرانی به نام فرازنت برای ساماندهی مجله و مقالات طراحی شده است. به نظر می‌رسد در صحت‌وسقم معرفی صورت گرفته از اعضای هیئت تحریریه تردید جدی وجود دارد. این مجله تمام ویژگی‌های مجلات بدون اعتبار را داراست و یکی از محبوب‌ترین مجلات بدون اعتبار در میان پژوهشگران ایرانی است. به‌عنوان نمونه در شماره ٦ این مجله در سال ۲۰۱٦ تنها از یک نویسنده ایرانی دریکی از شعب دانشگاه آزاد ۸ مقاله به چاپ رسیده است. شکل‌های ۲۲ و ۲۳ روند مشارکت پژوهشگران ایرانی در چاپ مقاله در این مجله را طی سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۸ نشان می‌دهند. شکل ٢٤ نیز با فرض آن‌که چاپ مقاله در این مجله ۱۰۰ دلار هزینه داشته باشد، ارز خروجی از کشور را به‌واسطه چاپ مقاله در این مجله توسط پژوهشگران ایرانی را نشان می‌دهد[۳۳]. با توجه به شکل‌های ۲۲ و ۲۳ می‌توان ادعا کرد این مجله صرفاً برای پژوهشگران

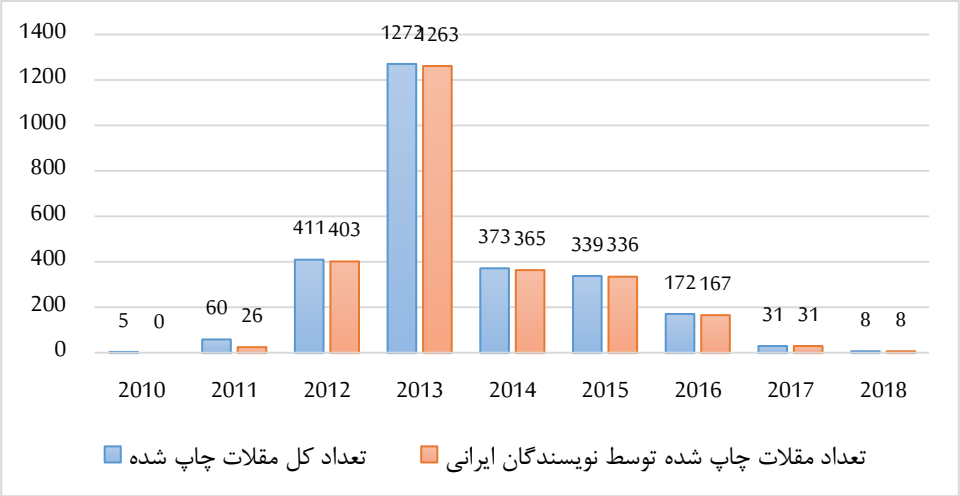
[۳۲]. International Research Journal of Basic and Applied Sciences

[۳۳]. به دلیل نبود اطلاعات در مورد هزینه چاپ مقاله در این مجله و عدم پاسخگویی گردانندگان آن به ایمیل‌های یکی از نگارندگان این مقاله، فرض شده است که با ۱۰۰ دلار بتوان در این مجله مقاله چاپ کرد که با توجه به هزینه چاپ مقاله در مجلات مشابه به نظر می‌رسد فرضی معقول باشد.

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-18]
[DOR: 20.1001.1.20088000.1397.10.1.2.5]

ایرانی طراحی شده است. از سال ۲۰۱۲ به بعد تمام مقالات چاپ‌شده در این مجله توسط پژوهشگران ایرانی صورت گرفته است. درمجموع طی دوره مذکور به‌واسطه چاپ مقاله در این مجله حدود ۲٦۰ هزار دلار ارز از کشور خارج‌شده است.

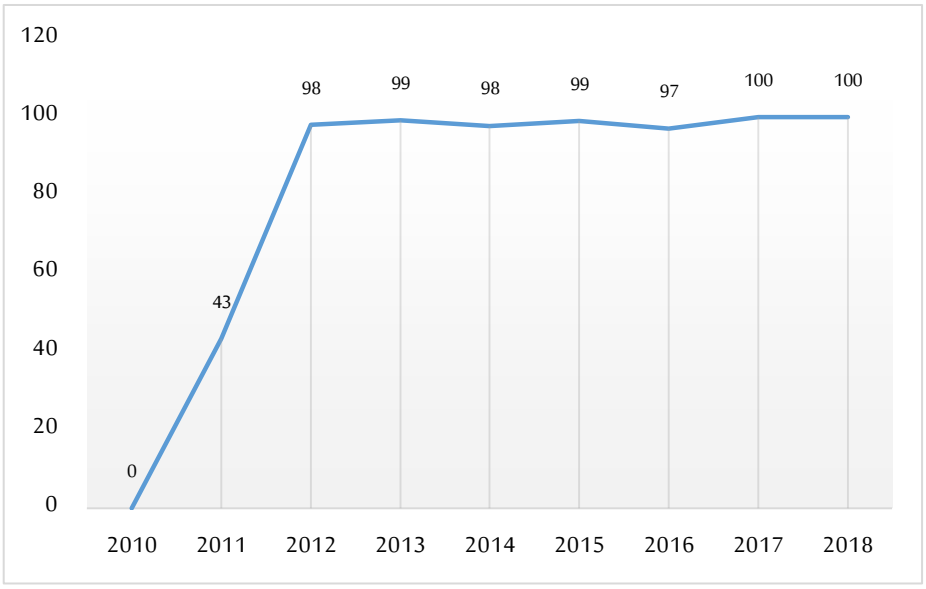
شکل ۲۲: روند مشارکت پژوهشگران ایرانی در مقالات چاپ‌شده در IRJBAS طی سال‌های ۲۰۱۸-۲۰۱۰

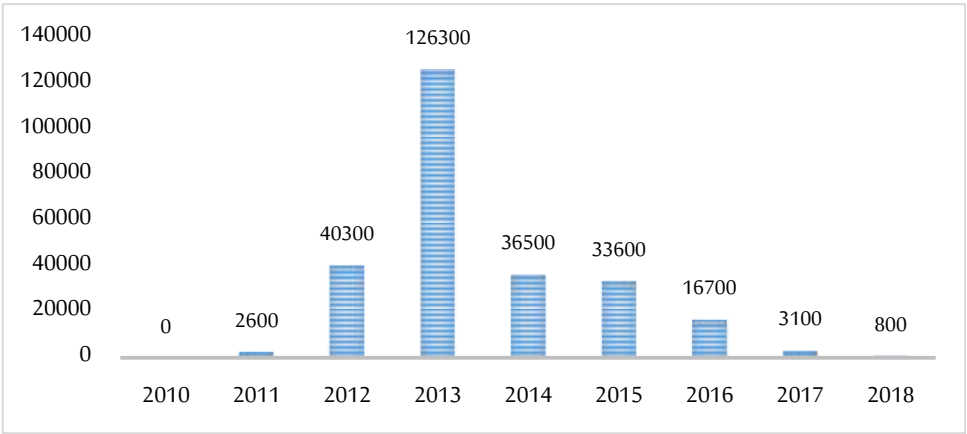
شکل ۲۳: سهم پژوهشگران ایرانی از مقالات چاپ‌شده در IRJBAS طی سال‌های ۲۰۱۸-۲۰۱۰ (واحد درصد)

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-18]

[DOR: 20.1001.1.2008000.1397.10.1.2.5]

شکل ٢٤: میزان ارز خروجی از کشور به‌واسطه چاپ مقاله در مجله IRJBAS طی سال‌های ۲۰۱۸-۲۰۰۸ (واحد دلار آمریکا)

منبع: محاسبات پژوهشگر

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-18]

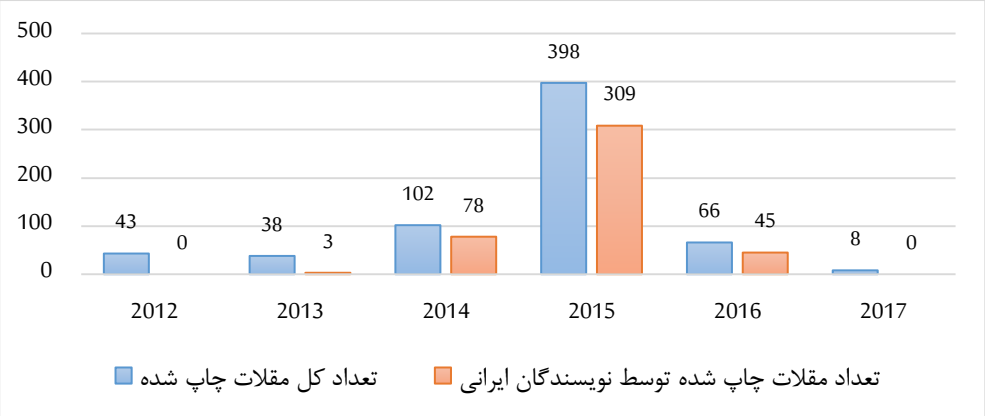
[DOR: 20.1001.1.20088000.1397.10.1.2.5]

روندها در علوم حیات[۳۴]

این مجله بدون اعتبار از سال ۲۰۱۲ توسط یک ناشر هندی به‌صورت ماهانه منتشر می‌شود و بسیاری از ویژگی‌های مشترک مجلات بدون اعتبار را داراست. این مجله نیز در میان پژوهشگران ایرانی از محبوبیت بالایی برخوردار است که البته پس از قرار گرفتن در لیست سیاه دانشگاه آزاد در سال ۲۰۱۶ هم مشارکت پژوهشگران ایرانی و هم تعداد کل مقالات منتشره در آن به‌طور معناداری با کاهش همراه شد. بر اساس آنچه در سایت این مجله آمده است، هزینه چاپ مقاله در این مجله برای نویسندگان غیر هندی ۱۲۵ دلار است.

شکل‌های ۲۵ تا ۲۷ روند مشارکت پژوهشگران ایرانی را طی سال‌های ۲۰۱۲ تا ۲۰۱۷ نشان می‌دهد. حیات این مجله عملاً با قرار گرفتن در لیست سیاه دانشگاه آزاد در سال ۲۰۱۶ مختل شده و در سال ۲۰۱۸ شاهد آن هستیم که دوره حیات آن به پایان می‌رسد. همان‌طور که از شکل‌های فوق‌الذکر پیداست، در طول عمر کوتاه این مجله و به‌ویژه طی سال‌های ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۶ پژوهشگران ایرانی نقش مهمی در چاپ مقاله در این مجله بی-اعتبار داشته‌اند. درمجموع به‌واسطه چاپ مقاله در این مجله طی سال‌های ۲۰۱۲ تا ۲۰۱۶ حدود ۵۵ هزار دلار ارز از کشور خارج‌شده است.

شکل ۲۵: روند مشارکت پژوهشگران ایرانی در مقالات چاپ‌شده در TLS طی سال‌های ۲۰۱۷-۲۰۱۲

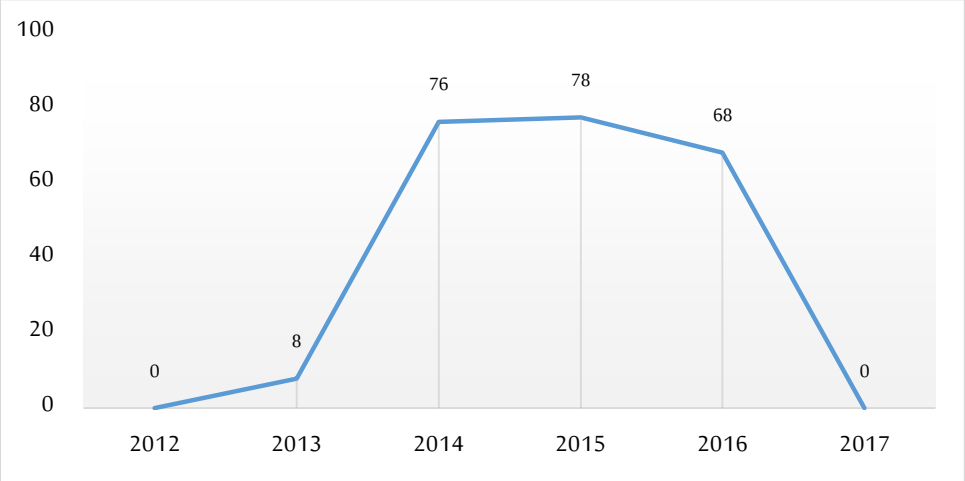

[۳۴]. Trends in Life Sciences

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-18]

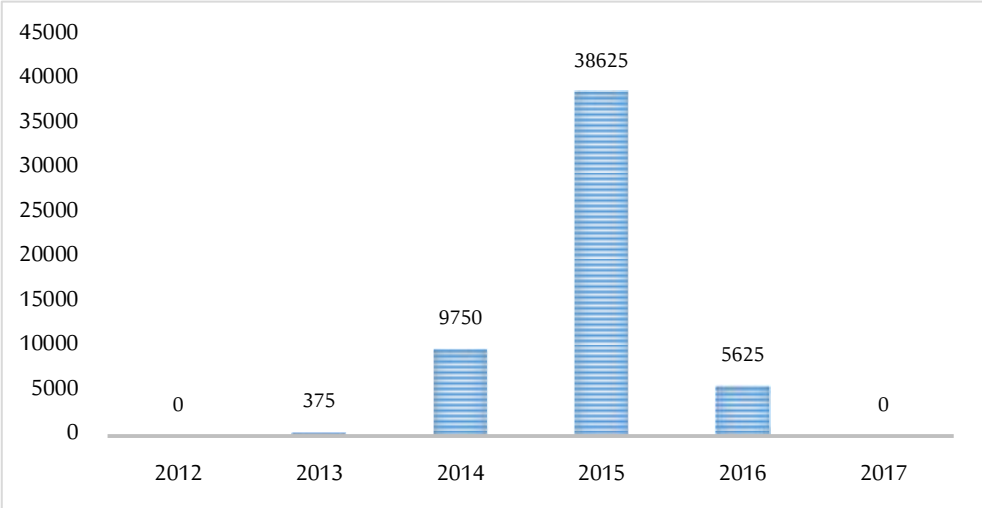
[DOR: 20.1001.1.2008000.1397.10.1.2.5]

شکل ۲۶: سهم پژوهشگران ایرانی از مقالات چاپ‌شده در TLS طی سال‌های ۲۰۱۷-۲۰۱۲ (واحد درصد)

در اواخر سال ۲۰۱۶ این مجله وارد لیست سیاه دانشگاه آزاد شده است.

شکل ۲۷: میزان ارز خروجی از کشور به‌واسطه چاپ مقاله در مجله TLS طی سال‌های ۲۰۱۷-۲۰۱۲ (واحد دلار آمریکا)

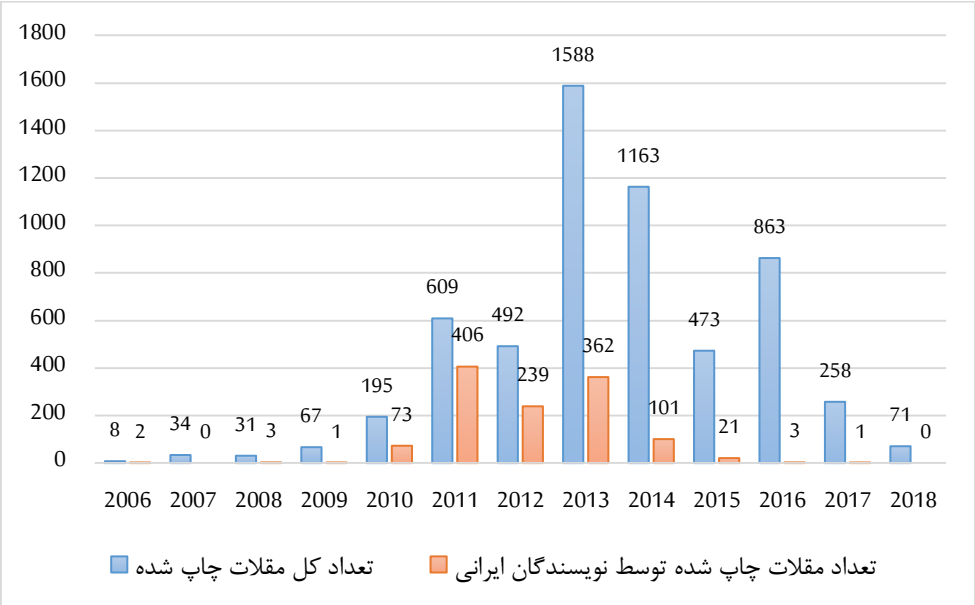
منبع: محاسبات پژوهشگر

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-18]
[DOR: 20.1001.1.20088000.1397.10.1.2.5]

مجله پژوهش‌های علمی خاورمیانه[۳۵]

این مجله نیز توسط انتشارات سازمان دیجیتال بین‌المللی برای اطلاعات علمی در دوبی به‌صورت ماهانه منتشر می‌شود. بسیاری از ویژگی‌های برشمرده شده برای مجلات بدون اعتبار برای این مجله نیز صادق است. شکل‌های ۲۸ تا ۳۰ روند مشارکت پژوهشگران ایرانی در چاپ مقاله در این مجله و ارز خروجی از کشور را نشان می‌دهند. همان‌طور که از شکل ۲۹ پیداست، طی سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۳ و قبل از این‌که این مجله وارد لیست سیاه وزارت علوم شود، پژوهشگران ایرانی مشارکت قابل‌توجهی در انتشار مقاله در این مجله داشته‌اند. به‌طور مثال در سال ۲۰۱۱ پژوهشگران ایرانی با چاپ حدود ٤۰۰ مقاله، بیش از دوسوم مقالات چاپ‌شده این مجله را به خود اختصاص داده‌اند. انتشار مقاله در این مجله طی سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۱٤ حدود ۱۸۲ هزار دلار ارز از کشور خارج کرده است.

شکل ۲۸: روند مشارکت پژوهشگران ایرانی در مقالات چاپ‌شده در MEJSR طی سال‌های ۲۰۱۸-۲۰۰٦

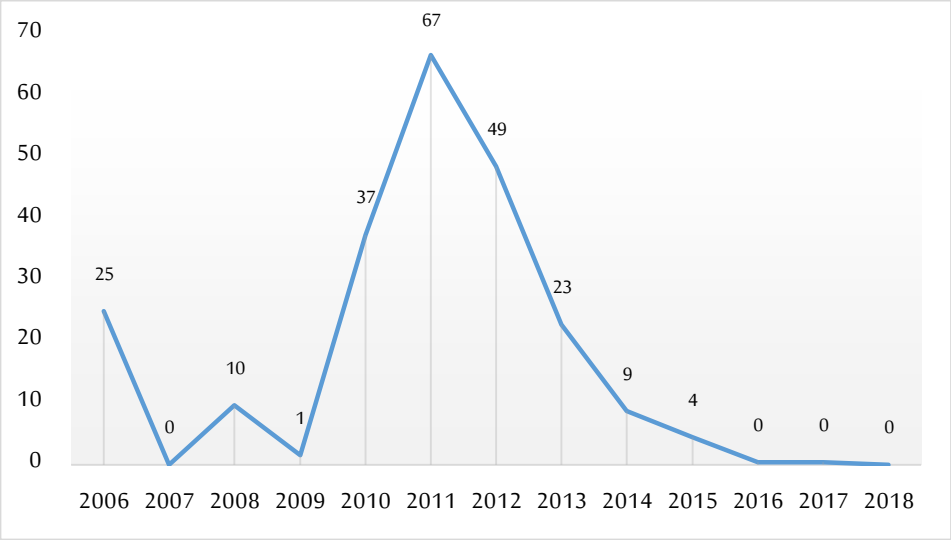
[۳۵]. Middle Eastern Journal of Scientific Research

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-18]

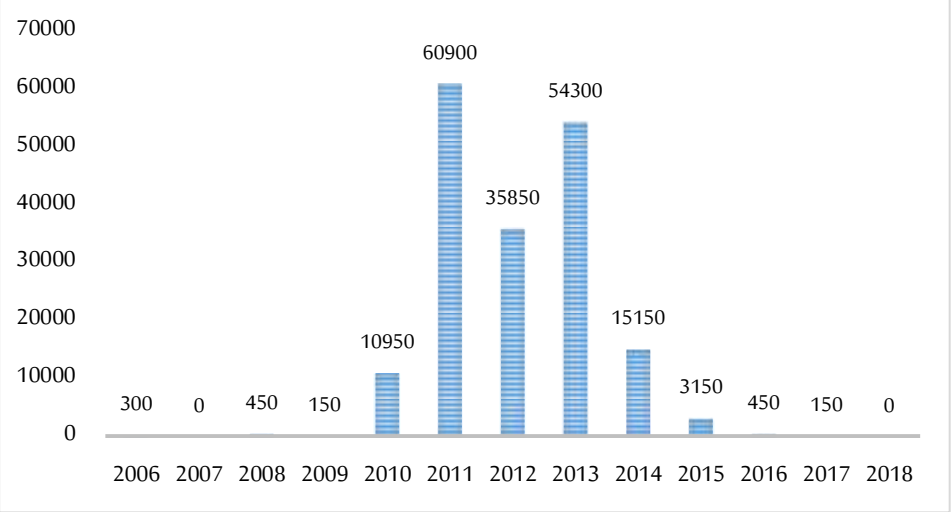
[DOR: 20.1001.1.20088000.1397.10.1.2.5]

شکل ۲۹: سهم پژوهشگران ایرانی از مقالات چاپ‌شده در MEJSR طی سال‌های ۲۰۱۸-۲۰۰۶ (واحد درصد)

این مجله در اواسط سال ۲۰۱۳ وارد لیست سیاه وزارت (عتف) شده است.

شکل ۳۰: میزان ارز خروجی از کشور به‌واسطه چاپ مقاله در مجله MEJSR طی سال‌های ۲۰۱۸-۲۰۰۶ (واحد دلار آمریکا)

منبع: محاسبات پژوهشگر

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-18]
[DOR: 20.1001.1.20088000.1397.10.1.2.5]

جدول ۱ خلاصه‌ای از نتایج کاوش صورت گرفته از مشارکت پژوهشگران ایرانی در ۱۰ مجله بدون اعتبار منتخب را نشان می‌دهد. همان‌طور که از این جدول پیداست، مشارکت پژوهشگران ایرانی در چاپ مقاله در این مجلات بدون اعتبار قابل‌توجه بوده است. درمجموع نیز فقط همین ۱۰ مجله حدود ۳ میلیون دلار ارز طی ده سال اخیر از کشور خارج کرده‌اند. نگاهی به لیست مجلات سیاه وزارت علوم حاکی از آن است که کل مبلغ ارزی خارج‌شده از کشور به‌واسطه مشارکت پژوهشگران ایرانی در چاپ مقاله در نشریات بدون اعتبار و جعلی بسیار بیش از این مقدار و رقمی قابل‌توجه خواهد بود.

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-18]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1397.10.1.2.5]

جدول ۱: خلاصه نتایج به‌دست‌آمده از کاوش در ۱۰ مجله علمی بدون اعتبار (محاسبات پژوهشگر)

ردیف	نام مجله	بازه زمانی چاپ مقالات	تعداد کل مقالات چاپ‌شده	تعداد مقالات چاپ‌شده توسط نویسندگان ایرانی	سهم نویسندگان ایرانی (٪)	ارز خروجی (دلار آمریکا)
1	Australian Journal of Basic and Applied Sciences (AJBAS)	2008–2018	7685	2862	37	858600
2	Journal of Politics and Law	2008–2018	824	293	36	120000
3	Global Journal of Health Science	2009–2018	1777	780	44	470000
4	Journal of Basic and Applied Scientific Research	2011–2018	4502	3302	73	330000
5	World Applied Sciences Journal	2006–2018	10170	2824	28	424000
6	Journal of Applied Environmental and Biological Sciences	2011–2018	2213	1208	55	120000
7	Asian Social Sciences	2008–2018	4658	208	4	125000
8	International Research Journal of Basic and Applied Sciences	2010–2018	2671	2599	97	260000
9	Trends in Life Sciences	2012–2017	655	435	66	55000
10	Middle Eastern Journal of Scientific Research	2006–2018	5852	1212	21	182000
مجموع			41007	15723	38	2944600

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-18]

[DOR: 20.1001.1.2008000.1397.10.1.2.5]

نتیجه‌گیری

چاپ مقالات علمی-پژوهشی از چنان اهمیتی نزد سیاست‌گذار آموزش عالی در ایران برخوردار است که در آئین‌نامه ارتقاء اعضای هیئت‌علمی برای این فعالیت سقف امتیاز در نظر گرفته نشده است. عدم قیمت‌گذاری (امتیاز گذاری) مناسب با مقالات چاپ‌شده در مجلات معتبر بین‌المللی و تأکید ضمنی فراوان بر چاپ مقالات در مجلات بین‌المللی در کنار عدم مکانیسم مناسب معرفی، شناخت و نظارت بر مجلات به‌اصطلاح بین‌المللی، بازار مجلات بین‌المللی جعلی، کم اعتبار و بدون اعتبار را در محافل دانشگاهی ایران گرم کرده است. علاوه بر این، تدوین آئین‌نامه‌هایی نظیر کفایت دانشجویان دکتری و الزام به چاپ مقالات بین‌المللی جهت اخذ مجوز دفاع نیز جان تازه‌ای به این بازار بخشیده است. قرار گرفتن این موارد در کنار یکدیگر زمینه آن را فراهم کرده است تا پژوهشگران ایرانی بخشی قابل‌توجه از بازار مجلات علمی بی‌اعتبار را به خود تخصیص دهند که تنها نتیجه آن خروج ارز از کشور بوده است. اکنون نگاهی به رزومه برخی از اعضای هیئت‌علمی در دانشگاه‌های ایران گواه مشارکت فعال آن‌ها در مجلات بی‌اعتبار است. هرچند در موارد بسیاری به لطف همین حضور و قبل از قرار گرفتن نام آن مجله در لیست سیاه وزارت علوم، این افراد توانسته‌اند به‌اصطلاح مراتب علمی را طی کنند. در مواردی افرادی وجود دارند که در بالاترین مرتبه علمی دانشگاهی قرار دارند و در روزمه خود بیش از ۲۰ مقاله دارند که اکنون در لیست سیاه وزارتین علوم و بهداشت و یا دانشگاه آزاد است. پر بیراه نیست اگر بگوییم که امروزه در آموزش عالی ایران با پدیده‌ای تحت عنوان "اساتید سیاه[۳۶]" روبرو هستیم. بخش قابل‌توجهی از این پدیده مرهون آئین‌نامه ارتقاء کنونی و فرآیند ارتقاء مرتبه علمی در دانشگاه‌های ایران است.

در این مقاله با استناد به آرشیو مجلات علمی غیر معتبر و کم اعتبار نشان داده شد که پژوهشگران ایرانی سهم قابل‌توجهی در این بازار دارند. پیمایش مقالات چاپ‌شده در ۱۰ مجله غیر معتبر طی دهه اخیر حاکی از آن است که پژوهشگران ایرانی به دلیل ساختار انگیزشی ناشی از فرآیند ارتقاء مشارکتی فعال در این مجلات داشته‌اند و حتی حاضر بوده‌اند برای چاپ مقاله در این مجلات بی‌اعتبار هزینه‌ای نیز بپردازند. به‌طور متوسط از هر ۳ مقاله منتشرشده در این مجلات نامعتبر، یکی توسط پژوهشگران ایرانی چاپ‌شده است و طی بازه زمانی موردبررسی تنها همین ۱۰ مجله حدود ۳ میلیون دلار ارز از کشور خارج کرده‌اند. این امر یکی از نتایج ناخواسته[۳۷] فرآیند ارتقاء در ایران است

[۳۶]. Black Professors
[۳۷]. Unintended Consequences

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-18]
[DOR: 20.1001.1.20088000.1397.10.1.2.5]

که به‌صورت مشارکت فعال پژوهشگران ایرانی در مجلات نامعتبر و خروج ارز از کشور به‌مثابه ظهور رسیده است. به نظر می‌رسد اصلاح فرآیند ارتقاء در دانشگاه‌های کشور بیش از هر زمان دیگری اجتناب‌ناپذیر است.

منابع

_وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، آیین‌نامه ارتقای اعضای هیئت‌علمی مصوب سال‌های ۱۳۸۷، ۱۳۹۱، ۱۳۹٤، ۱۳۹۵

_وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، آئین‌نامه دوره دکتری مصوب سال ۱۳۸۹

_http://www.ajbasweb.com/

_http://www.ccsenet.org/journal/index.php/jpl

_http://www.ccsenet.org/journal/index.php/gjhs

_https://www.textroad.com/Basic٪۲۰and٪۲۰Applied٪۲۰Scientific٪۲۰Research-Scope.html

_https://idosi.org/wasj/wasj.htm

_https://www.textroad.com/Applied٪۲۰Environmental٪۲۰and٪۲۰Biological٪۲۰Sciences.html

_http://www.ccsenet.org/journal/index.php/ass

_http://www.irjabs.com/en/

_http://www.sciencejournal.in/trends-in-life-sciences/

_http://idosi.org/journal-detail/middle-east-journal-of-scientific-research--mejsr-/

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-18]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1397.10.1.2.5]